

BICIKL

Približava se ljeto iza treće godine studija. Nema više obvezne studentske prakse pa imam ideju da se zaposlim na dva mjeseca i kupim barem cipele i kaput za zimu. Cipele su se od pješačenja potpuno istrošile, a kaput mi je stvarno grozan. Bio je sašiven od jednog američkog kaputa koji je u originalu imao užasnu zelenu boju, a kroj jednostavno ne bih mogla opisati. Potpuno sam ga rasporila, tkaninu smo oprali i obojili smeđom bojom. Teta Zdenka, mamina sestra, koja nam je ponekad šivala ili prepravljala odjeću, od tih mi je komada sašila kaput tričetvrt dužine s rukavima sastavljenim od komadića jer drugačije nije bilo moguće. To je bio dosta dobar kaput za suha vremena. Ali ne daj, Bože, kiše! Smeđa voda cijedila mi se po prstima s već izlizanih rukava.

Idem pitati za posao u zagrebački Ured za novu izmjeru. Ured se nalazio na početku Zvonimirove ulice koja je tada nosila revolucionarni naziv "Ulica socijalističke revolucije". Duboko udahnem i hrabro uđem, no kako sam došla već početkom lipnja, otpravili su me s tim da na konačni dogovor dodem koncem mjeseca. Inače, posla ima i moći će se na ugovor zaposliti nekoliko osoba. To me ohrabrilo pa u crtaonici treće godine učim punom parom, tako da prije odlaska položim što više ispita.

Naravno da sam u crtaonici o traženju posla ispričala nekolicini kolega pa su se i oni tamo prijavili za posao.

Koncem mjeseca nas petero pozvani smo na konačni dogovor. U direktorovoj sobi svi stojimo polukružno uza zid, ispred nas direktor, inženjer geodezije Matija Bodor sjedi za stolom, a njegov se pomoćnik, također inženjer geodezije Vjenceslav Medić, prebacivši nogu preko noge, zavalio u fotelji desno od stola. Direktor nas pozdravlja, govori nešto o poslu i kaže da su svi primljeni osim mene.

Ne, to ne može biti! Ne vjerujem, ne mogu vjerovati pa mu kažem da ne razumijem. Tražim objašnjenje jer sam se ja, u to sam potpuno sigurna, prva javila i moram biti prva na popisu.

Ona četvorica, Edo, Mladen, Ranko i Milisav stoje i mudro šute, a direktor mi kaže:

— Pa vi ste žensko!

Vruće je, počinjem se znojiti. Otvoreno *muški mi je zabio nož u leđa*. U moja ženska leđa! Znam i osjećam da je to nepravda i hitro zaključujem da se neću samo

tako predati i da ne može na tome ostati. Predstoji mi bitka. Publiku imam, tu nadmoćnu mušku publiku pa mu kažem mirnim glasom da to što sam žensko nema nikakvog značenja, da ja hoću taj posao jer ja studiram geodeziju. Direktor prihvaća bitku pa kaže:

— Po terenu treba puno hodati.

Ja spremno odgovaram da sam mlada i zdrava i da mogu hodati koliko god bude trebalo.

— Ali nezgodno vam je za smještaj — nastavlja on stvarno smiješnom konstatacijom, našto ja kažem da ću si već negdje naći sobu.

— Ali nezgodno vam je i za prehranu.

No ja uzvratim da znam sama kuhati pa se oko toga ne treba zabrinjavati.

Znoj mi se slijeva niz laktove i leđa, dečki su tiho kao četiri kuhane ribe, pomoćnik direktora blago se smješka, sve sam bliže stolu i mislim da je direktor ispucao svu municiju, ali vraga:

— A nemate ni bicikl!

— Imam i bicikl!

Moj je rafal bio zadnji jer je pomoćnik direktora prasnuo u gromoglasan smijeh i svima je laknulo kad se obratio direktoru, rekavši:

— Pa primi je kad je tako uporna!

Svi smo dobili putne naloge, iako direktor dečke nije pitao za bicikle. Ured ima svoje ekipe na području oko Vinkovaca pa svatko od nas ide u drugo selo. U tim se selima izvode pripremni radovi za postupak komasacije. Ja idem u Vinkovačko Novo Selo. Tamo je šef radilišta inženjer Georgije Čaplinski. Rus.

Potrebne stvari spakirala sam u tatin stari planinarski ruksak. Mamin predratni, svijetlo plavi ženski bicikl tata mi je pomno uredio i podmazao pa mogu na put. Putujemo vlakom: bicikl i ja. U rano jutro sam u Vinkovcima. Stavljam ruksak na leđa, sjedam na bicikl i tražim adresu na kojoj stanuje inženjer Čaplinski. Gazdarica me uvede u kuhinju. Čekam stojeći. Ubrzo se iz sobe pojavljuje šef. Tek se probudio, na sebi ima neke kratke hlače, kosa mu nepočesljano strši i gleda me preko naočala dok mu govorim zašto sam došla. Djeluje malo zastrašujuće, već je *u godinama*, sluša me s čuđenjem kao da ne vjeruje svojim ušima i kaže kimajući glavom:

— Nu tak, nu tak!?

I pošalje me u Vinkovačko Novo Selo da se javim u tamošnju terensku kancelariju koja je smještena u zgradi u kojoj je prije toga bio mjesni ured. Vozim se

iz Vinkovaca prema tom selu dugačkom ravnom ulicom, prelazim željezničku prugu i stigla sam. To je zapravo zapadno predgrađe Vinkovaca.

Nekoliko je minuta do sedam sati. Pred zgradom su neki radnici i njihovi bicikli pa i ja ostavljam svoj naslonjen na zgradu. Pokucam i uđem. Prostorija je velika, u njoj je puno različitog instrumentarija i nekoliko stolova. Za jednim od njih sjedi mršavi muškarac, ima veliki nos i naočale. Nisam ništa stigla reći osim:

— Dobro jutro, — a on podiže glavu, gleda me kroz naočale i gotovo strogim glasom kaže:

— Mala van, tu više nije mjesni ured!

— Nisam ja ni došla u mjesni ured!

Zatim slijedi objašnjenje da sam došla raditi, da me šalju iz Zagreba, da sam se već javila inženjeru Čaplinskom, a on me uputio ovamo. Kad sam odložila ruksak u najbliži ugao, vjerojatno nije znao što će sa mnom pa upita hoću li ići s njim na teren. Naravno da hoću, zato sam i došla. Sedam je sati, radnici čekaju, stigao je i inženjer Vukosav Mandić zvani Vule, raspoređuju radnike i instrumentarij. Stari Čap, kako su zvali inženjera Čaplinskog, dolazi kasnije. Napokon, on je tu glavni šef - šef terenske komasacijske sekcije.

Sve što nosimo sobom navješano je ili svezano na bicikle pa tri naša radnika i nas dvoje, sjedamo i vozimo se do kraja sela. Ja ne nosim ništa. Čak ni doručak u želucu. A nisam ni spavala cijelu noć pa zamišljam udoban krevet. Nakon izlaska iz sela, šef skreće desno preko pašnjaka, radnici za njim, tako da ni meni ne preostaje ništa drugo. Zadnja sam, pašnjak je neravan, bicikli poskakuju preko osušenih krtičnjaka pa njih četvorica djeluju kao jahači iz kaubojskih filmova. Hvata me smijeh, jedva ih slijedim, ali moram za njima. Na mene se nitko ne obazire. Tako dakle! Geodetima nisu potrebni putovi. Oni idu prečacem preko oranica, livada, pašnjaka, ravno onamo kamo su namjerali. Možda je moj novi šef mislio: "Eto ti mala, da vidiš kako je, kad hoćeš biti geodetski stručnjak". A možda i nije.

Tog smo dana poligonirali tj. određivali mjesta za nove poligonske točke. Radnici su štihačama kopali rupe duboke sedamdeset centimetara u koje smo najprije polagali podzemni centar. Bila je to betonska pločica s utisnutim križem, zasipali smo je s malo zemlje, a iznad nje centrirali betonski kamen dužine šezdeset centimetara, sa željeznom armaturom u sredini. Kamen je iz zemlje smio viriti samo nekoliko centimetara, a betonsko željezo iz kamena samo jedan centimetar. Za te smo poligonske točke određivali koordinate u propisanom koordinatnom sustavu,

mjereći visinske razlike, kutove i dužine između njih. To su tzv. stalne točke geodetske izmjere. S tih se točaka obavljaju snimanja terena različitim metodama, a iz snimljenih se podataka izrađuju karte. Isto se tako s tih poligona može, na kartama projektirane, buduće objekte iskolčiti - prenijeti na teren. U ovoj će se katastarskoj općini s tih poligonskih točaka, u postupku komasacije, iskolčiti novoprojektirana putna mreža i novi zemljišni posjedi.

U tri je sata poslije podne šef grupe radnike poslao kući, a meni predložio da idemo u *maline*. Mjesto na kojem smo tog dana završili posao, bilo je južno od velikih kompleksa voćnjaka u Borincima. Vozili smo uz table s nasadima jabuka, krušaka, bresaka, ali *maline* su izgleda rasle negdje drugdje pa smo se gladni i još više žedni vratili u selo.

Ruksak me čekao. Stan i hranu našla sam poslije podne blizu kancelarije kod jedne udovice. Iako mi se čini da je to bila nekad bogata *švapska kuća* sad je djelovala doista jadno i zapušteno. To su selo osnovali i izgradili 1819. godine njemački doseljenici pod imenom Neudorf. Nijemaca tamo više nema ni u tragovima. Moja je gazdarica bila iz nekih pasivnih krajeva. Kuhanje joj baš i nije bila jaka strana, ali cijena je odgovarala i njoj i meni. Plaćala sam manje od četvrtine svoje mjesečne zarade. Imala sam svoju sobu. U sobi nisam bila sama. Mali sivi miševi pravili su mi društvo. Prije nego bih legla, malo sam tucnula rukom po uzglavlju otomana na kojem sam spavala kako mi ne bi šuškali pod glavom. Bili su jako plašljivi, ali kad sam se umirila, mogla sam ih promatrati kako pretčavaju uza zidove.

Drugog dana ujutro odveo me na teren glavni šef - stari Čap. Bila su s nama tri radnika. Ponijeli smo teodolit RDS, nogare, trasirke, zapisnik i skicu mreže novopostavljenih poligonskih točaka. Na prvom poligonu izvan sela, Čap je postavio tronožac, na njega podnožnim vijkom pričvrstio teodolit, centrirao ga i horizontirao, poslao radnike s trasirkama na susjedne poligone i navizirao. Naredio mi je da pročitam podatke. Pogledala sam u instrument i nešto pogrešno pročitala.

— Njet, njet, nije dobro, još jednom! — rekao mi je suho. Kad sam ponovila čitanje i rekla pravi podatak, dodao mi je zapisnik da ga zapišem. Pružajući mi nakon toga skicu mreže prema kojoj treba izvršiti opažanja, samo je rekao:

— Nu tak, tak dalje!

Okrenuo se i otišao natrag u selo. Rus! I ne samo Rus! Bjelogardijac! Tako su posprдно u vrijeme komunističke Jugoslavije zvali te Ruse, većinom intelektualce iz uglednih obitelji što su za vrijeme oktobarske revolucije 1919. godine izbjegli iz

Rusije. No u *staroj Jugoslaviji* za vrijeme vladavine kralja Aleksandra, našli su utočište i bili su dobrodošli. To su uglavnom bili školovani i obrazovani ljudi. Među njima se našao i veliki broj visoko obrazovanih geodeta, a takvi su stručnjaci bili vrlo potrebni i cijenjeni. Za njihovu su djecu u Vojvodini bile čak osnovane i posebne škole.

Čapov nauk, koji sam na brzinu dobila, bio je sasvim štur i činilo mi se malo okrutan, kao kad djecu uče plivati tako da ih bace u vodu. Neki nauče, drugi se utope.

Tog sam ljeta izmjerila kutove za cijelu novu poligonsku mrežu u Vinkovačkom Novom Selu. Vule je sa svojom ekipom radnika mjerio dužine. Moj prvi šef inženjer geodezije Želimir Seissel i dalje je *poligonirao*. Osim toga svaki je dan pregledavao moje zapisnike i kontrolna računanja koja sam u njima morala ispisati u za to predviđene rubrike. Nas troje smo bili dobra i uhodana ekipa. Poslije podne bismo sređivali terenska mjerenja i računali koordinate iz izmjerenih podataka. Za računanje poligonske mreže, služili smo se različitim tablicama, logaritamskim računalom tzv. šiberom i glasnim računskim strojevima na ručni pogon.

Niz poligonskih točaka činio je poligonski vlak. Poligonski vlakovi su bili umreženi i povezani na mrežu trigonometrijskih točaka kojima su koordinate određene u postupku triangulacije za cijelu bivšu državu između dva svjetska rata, posebno preciznim opažanjima i računanjima. Naša se nova poligonska mreža morala uklopiti u zadanu trigonometrijsku mrežu uz, pravilnikom propisana, dozvoljena odstupanja. Dužine između točaka mjerene su pedesetmetarskim lancem uz pomoć klinaca brojača i to u dva smjera, uz stalne povike inženjera Vuleta: zateži, vuci, bodi... Radnici su lanac morali potpuno izravnati točno u smjeru određenog poligona i dobro zategnuti. Kad bi oznaka početka na lancu tj. nula dotaknula bolcnu na početnom poligonu, na povik "Bodi!", drugi radnik je, čvrsto natežući kraj lanca, klinac brojač uz oznaku pedeset metara, zabio okomito u zemlju. Na povik "Gotovo!" lanac su vukli dalje. Dužina između dva poligona bila je pedeset puta onoliko klinaca brojača, koliko ih je skupio radnik koji je držao zadnji kraj lanca, plus odsječak koji je očitao između zadnjeg zabodenog klinca brojača i bolcne na poligonskoj točki. Klinci brojači su bili dužine oko četrdeset centimetara, izrađeni od betonskog željeza debljine olovke i na gornjem kraju zavinuti u krug, tako da su se mogli nanizati na prsten ovješeno o pojas radnika koji je lanac vukao naprijed. Rezultati mjerenja u drugom smjeru na dužinama od dvjesto - tristo metara, nisu se smjeli razlikovati više od nekoliko centimetara. Dopusštena odstupanja dvaju

mjerenja bila su propisana i upisivali smo ih u zapisnik o mjerenju, uzimajući podatke iz tablica. Bio je to posao koji je puno ovisio o radnicima jer ga vodi jedan stručnjak, a lanac ima dva kraja i ne možeš ih oba istodobno kontrolirati.

Za današnje doba to su pipkave, nezamislive i gnjavatorske metode, ali mi tada nismo mogli ni sanjati elektrooptičke daljinomjere.

Baš je zato bio izazov, poslije podne, čim bismo imali izmjerene sve podatke za poligonski vlak, izračunati ga, iz tablica upisati dozvoljena odstupanja i izjednačiti koordinate metodom računa izjednačenja. Računanja su također bila gnjavatorska. Danas se sve to potrpa u računala koja to *pljucnu* van za koju sekundu. Naša je dnevna norma za izračun koordinata tada bila dvadeset poligonskih točaka. Međutim, definitivno izračunate i izjednačene koordinate, značile su da smo mjerenja dobro obavili jer su nam vlakovi pretežno ulazili, kako mi to stručno kažemo, u jednu trećinu propisanih dozvoljenih odstupanja.

Ljeto je bilo toplo i suho, bez kiša. Žita su bila pokošena, a kukuruzna polja su još bila tamno zelene boje. Voćnjaci u Borincima bili su prekrasni. Jednom smo ipak našli prvoga dana traženi malinjak, a najviše smo se najeli odličnih bresaka koje su bile u punoj zriobi. Radnici su ih brali u jakne kojima su zavezali ovratnike i rukave.

Najtoplije je bilo raditi na ranžirnom kolodvoru. To je bio najveći ranžirni kolodvor u Hrvatskoj i najveće željezničko raskrižje. Pruga se račvala u šest smjerova. Željezničke tračnice bile su usijane, a crni nauljeni pragovi i nebrojene skretnice isparavale su smrdljive uljne čestice. Na kolosjecima je bila stalna živost. Kompozicije su danonoćno stizale. Vagone su s visokog tornja razglasom razvrstavali po kolosjecima pa su po cijeli dan odjekivale naredbe: "...treći, pa peti, pa dvanaesti po jedna tovarena, sedmi, pa drugi po jedna prazna, deseti, pa osmi po jedna tovarena ...". Razvrstane bi kompozicije odlazile, a nove su pristizale.

Na tom smo kolodvoru ipak imali jednu zaista veliku povlasticu koju je, svaka mu hvala na njegovim organizacijskim sposobnostima, za našu komasacijsku sekciju dogovorio inženjer Čaplinski. Naime, svaki dan poslije posla, mogli smo se do mile volje tuširati na ranžirnom kolodvoru u njihovoj nevelikoj zgradi s desetak tuš kabina i tu smo pogodnost obilato koristili. Voda je bila blago topla pa sam katkad, stojeći ili često sjedeći na drvenim letvicama, ostajala u kabini i duže od pola sata, puštajući da voda s mene ispire umor, vrućinu i znoj skupljen tijekom dana.

U topla smo se ljetna predvečerja moj prvi šef i ja biciklima vozicali okolicom. Išli smo u Vinkovce na sladoled i u kino. Smijali smo se svemu i svačemu i

svakodnevno izmišljali jedno drugom sitne podvale. Osjećala sam se sretno. Šetali smo uz Bosut pokraj žalosnih vrba, promatrajući ga kako lijeno teče.

Jednog smo se kasnog poslijepodneva odvezli biciklima do neke stare kućice uz Bosut. Kućica se jedva vidjela od gustog raslinja. Pred njom je na niskoj klupici sjedio stariji čovjek, očigledno ribar, jer je dolje za drveni kolac bio privezan čamac. Unajmili smo čamac za nešto malo novca pa nam je donio vesla. Tiho smo veslali kroz šaš i lopoče koji su cvali velikim, bijelim, prekrasnim cvjetovima. Sve su boje pod kosim zrakama ljetnog sunca bile blještave i raskošno zelene. Činilo se kao da osim nas, na svijetu ne postoji nitko drugi. Sunce je bilo na zalasku, sjene su se odužile, a zrake su se još nakratko probijale kroz visoki šaš. Čarolija je nestala istog trena kad je sunce sjelo. Ne, ne, nismo sami na svijetu, na nas su navalili rojevi komaraca. Brzo veslamo do obale, vraćamo vesla, grabimo naše bicikle, jurimo poput vihora stazicom uz Bosut prema Vinkovcima.

S biciklima na terenu

Jednog predvečerja krenuli smo cestom prema Jarmini. Prije sela morali smo sići s bicikala radi poprilične uzbrdice pa smo nastavili pješice pokraj mrciništa koje je bilo s desne strane ceste i užasno zaudaralo. U sumrak smo stigli do sela. Provozali smo se kroz selo i počeli se vraćati kući. Najednom nas je napao divlji čopor lajavih seoskih pasa. Vozila sam naprijed, a moj je šef, sjedeći na biciklu, tukao nogama lijevo i desno po psećim njuškama. Gonili su nas do nizbrdice kojom smo sjurili kao luđaci. Cesta nije bila asfaltirana pa je kamenje prštalo ispod kotača na sve strane. Na nebesima je bio pun mjesec i osvijetljavao nam nizbrdicu da ne padnemo u onoj brzini, a kad smo usporili po ravnom dijelu ceste, njegova je srebrna svjetlost činila ravnici blagom i beskrajnom.

Ljeto je brzo prošlo. Zaradila sam novac za kaput i cipele.

Jedino sam osjećala neku nelagodu pred starim Čapom. Za cijelo vrijeme mog boravka ondje, jedva da je sa mnom progovorio nekoliko rečenica. Bio je šutljiv i djelovao mrzovoljno. Poslije sam čula da je znao da će neki studenti biti primljeni na posao preko ljeta, ali da je on u zagrebački Ured poručio da ne želi nikakvog studenta na svoje radilište. I doista, želji mu je udovoljeno: nisu mu poslali nikakvog studenta. Poslali su mu studenticu! Ipak su oni tamo u Zagrebu bili zločesti! Također sam čula da je za mene izjavio:

— Nigdje nije pogriješila.

To mi je bilo veliko priznanje od, u godetskim krugovima, poznatog i priznatog stručnjaka.

Spakirala sam ruksak i vratila se u Zagreb. Kupila sam kaput, sestri i sebi cipele i upisala četvrtu godinu.

Odjednom su mi u Zagrebu nedostajale naše lude večernje jurnjave biciklima po vinkovačkim ravnicama. Nedostajao mi je smijeh, naše međusobne sitne podvale i nepodopštine. Počeli smo slati razglednice, a zatim pisma.

Zimski susreti u Zagrebu. Zajedničko planiranje. Kupit ćemo dva tanjura, dva para pribora za jelo, kuhaču, kuhinjsku krpu, jedan lonac, lavor i peglu. Podstanarstvo.

Slijedeće godine Želimir Siessel, zahvaljujući činjenici da sam imala bicikl, postao je moj suprug, moj šef i moj gospodar.

Ja sam na to dragovoljno pristala obožavajući mamin bicikl.

On je međutim, u raznim prigodama za svoju ženidbu uvijek *okrivljavao* bicikl.

Sesvete, 1. veljače 2002.